

„Valami nevelés-féle”

125 éve működik javítóintézet hazánkban. A javítóintézeti nevelés módszertani alapjainak lerakásában élen járt az aszódi nevelőközösség. Szakmai tevékenységét a mai napig jellemzi az előítéletek elosztatásával kapcsolatos küzdelem.

A civil társadalom jelentős része még ma is körülbelül így gondolkozik a javítóintézetről: fiatal gonosztevők vannak ott összezárva, végeznek is velük valami nevelés - félét, de teljesen eredménytelenül, mert a fiatal, ha kiszabadul éppen olyan rossz, ha nem rosszabb, mint amikor bekerült az intézetbe, még aki jó volt is, romlottan kerül ki, mert a többiek elrontják.

Néhány évvel az első hazai javítóintézet létesítésének gondolata előtt:

„Magyarországon a fiataikorúak védelme tekintetében egészen a legújabb időig kedvezetlen viszonyok uralkodtak, mert sem az állami törvényhozásnak és igazgatásnak, sem a társadalomnak nem volt hosszú időn át a szociális bajok orvoslására ideje.”

„ A gyermekhalandóság még mindig igen magas arányt mutat. A halálozásoknak több mint a fele a hét évnél fiatalabb gyerekekre esik. Másrészt a fiataikorúak kriminalitása is elég sötét képet mutatott. Mindezen okok sürgős szükségé tették, hogy a gyermekvédelem két irányban megindíttassék: mint küzdelem a gyermekhalandóság ellen és mint küzdelem a fiataikorúak kriminalitása ellen.”

Azóta sokat haladtunk előre az időben és mintha mi sem változott volna a gyermekszegénység és a fiataikorúak kriminalizálódásával összefüggő feladataink számában, minőségében és az ezzel kapcsolatos felelősségünk súlyában.

125 évvel ezelőtt egy országos szakmai eseményt köszöntöttek Aszódon.

1884 júliusában elkészült az intézet főépülete, ebbe augusztus 14-én beköltözött az első növendékcsoporthoz, növendékcsalád.

Két év elteltével a növendékek száma 150-re emelkedett és a beutalás folyamatos emelkedése miatt a fejlesztés elkerülhetetlenné vált. Az ezt követő 20 év folyamatos építkezéssel és fejlesztéssel telt. A műhelyépítkezés következtében az intézet főbejáratát át kellett helyezni a vasút állomással szemben lévő oldalra. Innen egy négy méter széles egyenes fasor vezetett az intézeti templomhoz.

Kialakították a parkot és a foglalkoztató létesítményeket is nagy műgonddal, alapos és időt álló szakmai igényességgel rendezték be.

A növendékcsalád elnevezés 1884-ben még egy -a nevelési alapelvekre és módszertanra utaló- szakmai elnevezéssel társult, ez pedig a családfő úr megszólítás volt.

Az intézet létesítésének gondolata és az első aszódi szakmai közösség munkavégzésének megkezdése között alig telt el négy év.

125 év alatt számtalan fiú volt, aki itt nevelkedett és sok nevelő dolgozott itt értük. Számtalan fiatal volt, aki megköszönte a támogatást, az odafigyelést, a hit visszaadását éppen itt, ahol a legkevésbé sem erre számított.

A történelem több nevet jegyzett fel Aszódi munkásságukra tekintettel:

Schefer József több nyelven publikált szakmai értekezést. Stoff János elkészítette az első nemzetközi összehasonlító elemzést külföldi és hazai javítóintézetek között. Vágó Károly szakmai hitvallása, alkotó és érzékeny vitái a mai napig hitelesek. Radványi Géza itt forgatta a Valahol Európában című filmet. Huller István Jad Vashem emlékérmét kapott, mert zsidó gyerekek életét mentette meg intézetünkben.

Befejeződött egy szakmai generációváltás az aszódi javítóintézetben. Az ötvenes, hatvanas, hetvenes évek nagy öregeit felválthatta a nyolcvanas, kilencvenes évek szakmai generációja. Szinte minden megváltozott itt és körülöttünk, és szinte semmi sem.

Évekkel ezelőtt még beszélni sem tudtunk a kábítószer problémáról, mert nem ismertük, ma már a nevelési folyamat rutinjaként kezeljük. Évekkel ezelőtt nem tudtunk mit tenni a hajléktalanság és a munkanélküliség jelenségéből keletkező érzéseinkkel, ma ebben a környezetben és sorsban nevelkedett a mélyszegénység stigmáját magukon hordozó gyerekek normaképzési folyamatába kell szükségszerűen beavatkoznunk a közösségi együttélés, a tanulás, és a munka értelmére, hasznosságának megismertetésére nevelve őket.

Aminek szolgálatába álltunk az a munkánk, hétköznapi létünket meghatározva beépült személyiségünkbe, sajátunkká vált. Az aszódi közösség erejét az együttélés és egymásrautaltság állapotából meríthette minden korszakban. Az épület köré szerveződött családok, életsorsok nevelőközösséget alkottak.

Ebben a közösségben dolgozunk, nevelünk, nevelődünk.

Motivációink különbözőek: van, akit családja kötelékei kötnek ide van, aki csak átutazóként jött és nem ment tovább, van, aki itt vezetkel, van aki szakmai kihívást keresett és van aki biztonságot.

Aztán az évek és évtizedek során kiből - kiből szakember válik. Azzá tesz bennünket a hely ahol dolgozunk Budapesten, Rákospalotán, Fótton, Debrecenben, Kalocsán, Zalaegerszegen és Aszódon, azzá tesznek bennünket azok, akikért dolgozunk.

Bárhonnan és bármilyen motivációval jöttünk erre a területre, ahol bűnelkövető fiatalokért dolgozunk az a közös sorsunk, hogy nevelünk.

„Feladata a családfőnek a nevelésére és vezetésére bízott családba a polgári házakban föllelhető összetartást, békés egyetértést, kölcsönös szeretetet, otthonosságot, jóindulatú, higgadt, atyai magatartással fejleszteni és

fenntartani, hogy növendékei bizalmát megnyerje s ennek segítségével egyéniségüket kiismerve, az egyesekkel szemben követendő bánásmódot megállapíthassa.”

Mindennapjainkat átjárja a felelősség érzet azokért a fiatalokért, akikkel szemben korábban nem vagy csak alig érezhettünk felelősséget. Azokért dolgozunk nap mint nap, akik kivívták a társadalom elítélését, akik önmaguknak és környezetüknek egyaránt okoztak károkat.

A javítóintézet zártságának sajátossága miatt minden hangsúlyosabb, mint az intézeten kívüli világban. A nevelő egy személyben testesíti meg mindazt, amit egy intézet, amit a jogalkotó, amit a civil társadalom, amit a szakma írott és íratlan etikája elvár tőle a fiattal való együttműködésben. Ebben a személyes kapcsolatban, ami óhatatlanul és szükségképpen kialakul növendék és nevelő között, olyan hatások működnek, amik kölcsönös befolyást gyakorolnak a személyiségfejlődésre.

Példaképpé, érték formálóvá, meghatározóvá válunk egy élethelyzetben, így képessé tehetjük őt a bizalom érzés megteremtésével arra, hogy megálljon abban a fékevesztett száguldásban, amivel veszélyezteti önmagát és környezetét. Képessé tehetjük ebben a kapcsolatban arra, hogy megtalálja, felismerje értékeit.

„A családfő nappal állandóan növendékei körében van, éjjel pedig felváltva a munkavezetők és családfők hálják a növendékek hálószobájában.”

„Igyekeznie kell a családfőnek arra, hogy növendékeit igazmondáshoz szoktassa. Szükséges e végből, hogy maga a családfő tetteiben, mint szavaiban is mindig és minden körülmények közt jó példát mutasson, mert igazmondókká a növendékeket csak ezzel nevelhetik.”

Növendékeink által válunk azzá, akit úgy hívnak nevelőtanár.

Némi aggódással lépünk nevelőközösségünkkel - nem először - a nyilvánosság elé, hogy az aszódi javítóintézet 125 éves működéséről beszámoljunk. Olyasmire vállalkozunk ezzel, amit magunk is a legnehezebb feladatnak tartunk: az előítéletek megdöntésére.

Az olyan meggyőződést, amely a tények közvetett megismeréséből levont következtetés eredménye könnyen megdönthető, ha kimutatjuk, hogy a tények megfigyelése tökéletlen, vagy a következtetés téves volt. Sokkal nehezebb, a lehetetlenséggel határos az olyan helytelen vélemények eloszlatása, amelyek forrása nem a megfigyelés és tapasztalat, hanem a tudatunkban régen elmosódott, felkutathatatlan apró benyomásokból, érzésekből, szimpátiából vagy antipátiából adódnak.

Az előítéletek elleni küzdelem azért marad sikertelen a legtöbb esetben, mert nehezen tudjuk megtalálni a gyökereit. Másrészt az embereket a két leghatalmasabb érzés a szeretet és gyűlölet kapcsolja előítéleteikhez. Semmitől sem irtóznak jobban az emberek, mint az előítéleteik megdöntésére irányuló okfejtéstől, mert az illúziókat rombolhat szét és nincs gyötrőbb érzés, mint ha önmagunk előtt vagyunk kénytelenek beismerni, hogy igazságtalanok voltunk.

125 éve állnak javítóintézetek hazánkban. Ez nem egy virágzó műfaj. Az aszódi intézet nagytermének falán látható kerámia fa szimbolikus képe is hűen illusztrálja ezt a megállapítást. A fa hatalmas és az egész falfelületet uralja, mégis csak négy levél van rajta és remélhetőleg nem lesz sokkal több. Az eltelt 125 év szakmai törekvései, vitái kudarcai és eredményei igazolják a hazai kriminálpedagógia legnagyobb formátumú kísérletének - a javítóintézeti nevelés alkalmazhatóságának - sikerét. Kriminalizált, bűnelkövető fiatalokat lehet menteni javítóintézetben és ezzel is támogatni őket abban, hogy normakövető módon tudjanak hasznos tagjai lenni közösségünknek.

A mai emléknaphoz olyan előadókat kértünk fel, akiknek saját élményen alapuló ismeret és tapasztalat gyűjteményük a javítóintézeti nevelés a javítóintézeti kultúra terén hiteles, valódi: Juhász Attila, dr. Laczkovics Mária, Puskás Péter, dr. Asztalos Tamás. A mai napon megtekinthetik az Aszódon is kék az ég című, 1971-ben készített filmet.